

Responsgroep Extreem Weer

Concept 6 juli 2017 – versie 2

Voor u ligt het conceptplan versie 2 van de 'Responsgroep extreem weer' van het NAS-team. Deze versie heeft de reacties verwerkt op het eerste concept van klimaatadaptatie experts van een tiental gemeenten. Dat eerste concept was toegespitst op het aanbod bijeenkomsten te organiseren na een ervaring met extreem weer waar ervaringen van getroffen partijen zouden kunnen worden opgehaald en verwerkt in klimaatadaptatiebeleid. De meeste reacties waren enthousiast over dat voorstel, anderen vroegen om een bredere ondersteuning. Die laatste oproep is verwerkt in deze nieuwe conceptversie. Deze versie leggen we voor aan de contactenlijst van de NAS (met excuus voor dubbelingen).

Toelichting

Een van de gevolgen van klimaatverandering is dat we vaker en langduriger te maken krijgen met extreem weer, zoals droogte, onweer, storm, hitte en extreme regenval. De overlast die dit weer veroorzaakt heeft directe gevolgen voor ons dagelijks leven en is de meest directe vorm waarmee we in aanraking komen met klimaatverandering. Denk aan festivals die afgelast worden vanwege storm, een landbouwgebied dat ernstige schade oploopt door hagel of dagenlange ijzel in de noordelijke provincies. Allemaal voorbeelden uit 2016. De omgang met extreem weer in regionale klimaatvisies is cruciaal voor de wijze waarop we dit soort weersuitspattingen opvangen als maatschappij.

Uit de verhalen van professionals bij o.a. gemeenten en waterschappen blijkt dat ervaringen met extreem weer vaak de aanleiding waren om met klimaatadaptatie aan de gang te gaan of om bestaand klimaatadaptatiebeleid te versnellen. Hoewel we niet kunnen weten welke extreme weersgebeurtenis waar en wanneer gaan plaatsvinden weten we wel, door onze kennis van klimaatverandering, dát ze gaan voorkomen. Ervaringen met extreem weer geven een actueel inzicht in de maatschappelijke en private kwetsbaarheden van particulieren, ondernemers en

overheden. Bovendien zijn dit 'urgentie-momenten' waar maatschappelijke betrokkenheid en draagvlak voor adaptatie-actie gegenereerd kan worden. Het is daarom van belang voor de lokale ontwikkeling of opschaling van klimaatadaptatie-plannen met burgers en andere belanghebbenden om die momenten zo goed mogelijk te gebruiken.

Verschillende gemeenten hebben in het verleden al actief de samenwerking met burgers gezocht na extreem weer, in de meeste gevallen was dit ernstige wateroverlast na een hoosbui. Methodes die werden ingezet waren onder andere:

- Burgers werden opgeroepen om via social media beelden van de gebeurtenis te delen.
- Een andere gemeente koppelde daar een wedstrijd aan voor de beste foto van de gebeurtenis.
- Een bestand met straat ambassadeurs werd ontwikkeld. De gemeente schakelde kort na een wateroverlast situatie deze mensen in om in de buurt meer gedetailleerde waarnemingen van bewoners op te halen. Waarnemingen van burgers werden gekoppeld aan de relevante databestanden van hulpdiensten, waterschappen en kenniscentra als het KNMI.
- Gemeenten gaven de opgehaalde informatie terug aan de burgers via social media en een website, waar ook stond beschreven wat diverse instanties n.a.v. de gebeurtenis gaan doen. Daarnaast waren op de website ook tips te vinden wat burgers zelf kunnen doen om de gevolgen van klimaatverandering te beperken.
- Opgemerkt werd dat actief de burger opzoeken kort na de gebeurtenis moet worden ingezet ("in de eerste drie dagen").

De 'Responsgroep extreem weer' van het NAS-team is voornemens de gemeenten te ondersteunen om van dit momentum gebruik te maken. Wij richten ons hierbij uitdrukkelijk op situaties waarbij een sterk lokaal effect is van extreem weer en niet op situaties waarbij sprake is van opgeschaalde situaties (zogenoemde GRIP2 en hoger). De ondersteuning vindt in principe plaats op de volgende wijze:

1. De ontwikkeling van een leidraad voor een draaiboek 'respons extreem weer', gericht op het ophalen en verwerken van informatie van burgers en bedrijven (bijlage 1 concept). Dit is een concept dat gemeenten kunnen gebruiken om zichzelf voor te bereiden op communicatie met burgers en bedrijven op het moment dat een situatie van extreem weer zich zal voordoen.

2. Ophalen en delen van ervaringen van gemeenten (via de NAS-website) over wat ze hebben gedaan tijdens en na de extreem weer gebeurtenis, en hoe ze dat gebruiken voor de (door)ontwikkeling van klimaatadaptatiemaatregelen en beleid.

Het NAS team gebruikt de nieuw verworven inzichten in maatschappelijke en private kwetsbaarheden van betrokken partijen om haar andere activiteiten inhoudelijk en programmatisch aan te scherpen. Andere partijen kunnen met de opgedane kennis hun regionale adaptatie strategieën versterken.

3. Ondersteuning (op verzoek) van gemeenten voor twee bijeenkomsten met getroffen (bijlage 2). Indien u als gemeente hiervan gebruik wilt maken, kunt u contact opnemen met het NAS-team via het contactformulier op <https://ruimtelijkeadaptatie.nl/nas/>

Bijlage 1.

Leidraad respons Extreem Weer voor klimaatadaptatie

Deze leidraad kunnen gemeenten gebruiken om zich voor te bereiden op communicatie rondom extreem weer om zo het momenten te kunnen gebruiken van de extreem weer gebeurtenis om aandacht te vestigen op het extreem weer en zo de bewustwording bij burgers te vergroten. Het is verstandig om hier nu alvast over na te denken, omdat uit ervaring blijkt dat contact binnen drie dagen na de extreem weer gebeurtenis cruciaal is. Disclaimer: de voorgestelde acties zijn primair gericht op het contact met de burgers in de gemeente. Institutionele hulpdiensten hebben protocollen.

1.1. Vooraf aan extreem weer-situatie

- Contact met de afdeling communicatie van de gemeente om voor te bespreken welke social media en andere communicatievormen kunnen worden ingezet bij een extreem weer situatie. Een hashtag afpreken die kan worden geactiveerd. Een web-pagina opstellen met waar mensen ervaringen naar toe kunnen sturen.
- Een concept databestand waarmee reacties kunnen worden verwerkt.
- Concept communicatieplan opstellen.
- Concept communicatieplan delen met collega's van relevante diensten binnen de gemeente en daarbuiten (waterschappen, GGD, hulpdiensten etc.). Input verwerken.

1.2. Tijdens extreem weer situatie

- Communicatieplan activeren via social media en andere kanalen die de gemeente en diensten hebben. Hashtag en e-mail communiceren. Burgers oproepen waarnemingen te delen via de website.
- Binnen zo kort mogelijke tijd reageren op reacties van burgers, zowel via social media, e-mail als persberichten.
- Eventueel ad-hoc team formeren om reacties te verwerken.
- Afhankelijk van de ernst van de situatie, en indien gewenst, burgers op de hoogte brengen van een publieke bijeenkomst.

1.3. Na extreem weer situatie

- Indien gewenst een publieke bijeenkomst (zie voorstel responsgroep extreem weer, bijlage 2)
- Reacties burgers verwerken tot:
  - samenvatting in een nieuwsbrief/webpagina
  - analyse voor betrokken diensten
  - waarnemingen burgers koppelen aan data van betrokken diensten en kennisinstututen
  - gecombineerde analyse (waarnemingen +data)
  - plan van aanpak, geïntegreerd in lokaal klimaatadaptatieplan
  - daarbinnen een plan hoe burgers blijvend betrokken kunnen worden bij klimaatadaptatie

Bijlage 2 Publieke Bijeenkomsten extreem weer

Doel van de 'Responsgroep extreem weer' van het NAS-team is om kort na een extreme weersgebeurtenis de verse ervaringen en waarnemingen op te halen van de getroffen partijen. Deze ervaringen dragen voor de getroffen en betrokken partijen bij aan beter begrip van het adaptatievraagstuk in de gemeente. Voor de verdere ontwikkeling van het lokale klimaatadaptatiebeleid kunnen deze bijeenkomsten nuttige inzichten leveren over adaptatie implementatie vraagstukken. De bijeenkomsten, die worden gefaciliteerd door de Responsgroep Extreem weer, kunnen leiden tot verbetering van maatregelen, verbetering van de samenwerking tussen alle betrokken professionele partijen en burgers, versnelling van adaptatiemaatregelen en het draagvlak daarvoor.

De bijeenkomsten:

Op het moment dat ergens een calamiteit plaatsvindt door extreem weer, benadert de Responsgroep Extreem Weer de getroffen gemeente, of de getroffen gemeente benadert de Responsgroep. De responsgroep biedt aan om op korte termijn twee bijeenkomsten te beleggen waarin de aanwezige partijen meer inzicht krijgen in de gevolgen van extreem weer. De getroffen gemeente is de uitnodigende partij. De Responsgroep Extreem Weer ondersteunt de gemeente in het proces en faciliteert de bijeenkomst(en).

De eerste bijeenkomst

Op de eerste bijeenkomst, kort na de extreem weer gebeurtenis, nemen deelnemers plaats in twee ringen: De eerste ring wordt bezet door getroffen burgers en bedrijven. Zij vertellen over hun waarnemingen, ervaringen en verwachtingen van de rol van professionele organisaties. In de tweede ring zitten vertegenwoordigers van de betrokken professionele organisaties, zoals waterschappen, hulpdiensten, GGD en betrokken afdelingen van de gemeente. Zij zijn de luisterende partij, die eventueel toelichting kunnen geven als daarom gevraagd wordt. De verantwoordelijkheidsvraag is uitdrukkelijk niet aan de orde op deze bijeenkomst. Bij een extreem weer gebeurtenis met grote sociale en persoonlijke gevolgen wordt in overleg met de gemeente sociale en geestelijke begeleiding voor de deelnemers georganiseerd. Een deskundige wordt uitgenodigd om het weerfenomeen toe te lichten.

De tweede bijeenkomst

Op de tweede bijeenkomst reageren de professionele partijen op de uitkomsten van de eerste bijeenkomst. Daarna wordt plenair of in groepen –afhankelijk van de opkomst- verder doorgesproken over kwesties die naar voren zijn gekomen.

Na de terugkoppeling en evaluatie met de gemeente houdt in principe de rol van de Responsgroep Extreem Weer op. Aannee is dat deze twee bijeenkomsten voldoende informatie geven op basis waarvan de gemeente i.s.m. professionele organisaties en burgers een lokaal adaptatieplan kan ontwikkelen of het bestaande lokale adaptatieplan kan verbeteren.

Hierbij kan de gemeente eventueel ondersteunende hulp inschakelen van marktpartijen.

Voorbeelden extreem weer:

Zomerstorm juli 2015:

Deze zomerstorm is de heftigste zomerstorm sinds 1914. In totaal hebben we in de Nederlandse zomers al vijftientig stormen meegemaakt. Alleen, nog nooit zo heftig als de zomerstorm van 2015. In IJmuiden werd volgens de weersite de grootste windkracht gemeten. Hier bereikte de wind tussen 13:30 en 13:40 uur zelfs windkracht 10, wat officieel gemeten wordt als zware stormkracht. (Weeronline). Door de storm vielen twee doden en ontstond volgens het Verbond van Verzekeraars voor 13 miljoen euro aan schade.

Kockengen, zware regenval juli 2014:

In Kockengen (utrecht) viel eind juli 2014 in drie uur tijd 140 mm regen. Dit was meer regen dan het riool aankon zodat huizen en straten blank stonden. Het duurde uiteindelijk dagen voor al het regenwater weggepompt was.

Someren, zware hagelbuien – 24 juni 2016:

Juni 2016 trokken zware hagelbuien over het Noord-Brabantse Someren. Vooral de omgelegen kassen kregen het zwaar te verduren. Grote schade als gevolg

Kadebreuk Wilnis – 26 augustus 2003

Op 26 augustus 2003 bezweek van een gedeelte van de ringdijk langs de ringvaart van de Polder Groot-Mijdrecht in het Utrechtse Wilnis. De uit veengrond bestaande kade is als het ware weggedreven op boezemwater dat via ontstane scheuren diep onder het veenlichaam terecht kon komen. De droogte tijdens de hittegolf van 2003 speelde hierbij een belangrijke rol. Een proces van door uitdroging ontstane gewichtsafname, deformatie en scheuring van de veengrond leidde uiteindelijk tot het bezwijken van de kade. De ringvaart viel bijna droog en in de straten van Wilnis kwam een halve meter water te staan. De woonwijk Veenzijde liep onder water. In het hoger gelegen deel ten zuiden van de kadebreuk traden verzakkingen op, met als gevolg dat gas-, water- en elektriciteitsleidingen afbraken. Circa 1500 bewoners moesten worden geëvacueerd. Omstreeks 6.00 uur was de toevoer van water gestopt door het afdammen van de ringvaart op een drietal locaties.